

Havs- och vattenmyndigheten
havochvatten@havochvatten.se

Uppdatering av åtgärdsprogrammet för havsmiljön

Diarienummer 2807-20

Sammanfattning

Vårt svar begränsar sig till frågor av betydelse för VA-organisationerna. Vi tar inte ställning till övrigt innehåll. Svenskt Vatten anser att:

- åtgärdsprogrammet är lättläst och överskådligt.
- Naturvårdsverket bör ha som åtgärd att verka för väsentligt skarpare utsläppskrav för fosfor i EU:s avloppsdirektiv. Det är inte acceptabelt att Svenskt Vatten i nuläget tar större ansvar än regeringen och statliga verk under arbetsprocessen med ett nytt avloppsdirektiv för att detta ska skärpa kraven på fosforutsläpp som övergöder havsmiljön. Helcoms rekommendation på 90% reduktion räcker inte, de accepterade utsläppen kan halveras.
- Naturvårdsverket bör ge fortsatt stöd för införandet av avancerad rening av mikroförreningar (läkemedelsrening) till dess att det går att identifiera behov av och ställa krav på sådan rening med stöd av miljöbalken. HaV:s hänvisning till vattenmyndigheternas åtgärdsprogram håller inte rättsligt och metoderna för behovsbedömning och förutsättningar för reglering brister varför den nuvarande åtgärden hellre bör förändras än strykas.
- Förbud mot utsläpp av skrubbevatten är bra men konsekvenserna bör beskrivas bättre. När det förs i land ska skrubbevattnet omhändertas som farligt avfall. Det kan inte släppas till kommunala reningsverk av miljö- och arbetsmiljöskäl.

Bakgrund

Det remitterade handlingarna ingår i samrådet för havsmiljöförvaltningen, som bygger på EU:s havsmiljödirektiv. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ansvarar för genomförandet och målet är att uppnå god miljöstatus i Östersjöns och Nordsjöns havsområden. Det senare inkluderar Skagerak och delar av Kattegatt. Målet är i Sverige reglerat som miljö kvalitetsnormer (MKN). Beträffande övergödande fosfor och kväve reglerar MKN såväl havsvattnet kvalitet som tillförsel från land.

Hur stor Sveriges tillförsel av fosfor och kväve får vara bygger på havsmiljökonventionerna Oskar (Oslokonventionen) för Nordsjön och Helcom (Helsingforskonventionen) för Östersjön. Sveriges och varje övrigt Östersjölands beting för minskad påverkan på Östersjön fastställs i Helcoms Aktionsplan för Östersjön (BSAP).

HaV bedömer att åtgärdsbehoven i vattenförvaltningen för att uppnå god ekologisk och kemisk status i sjöar, vattendrag och kustvattnen är större än Sveriges beting för havet. Eftersom åtgärderna mot för stor tillförsel till havsbassängerna vidtas på land blir det vattenmyndigheternas fem åtgärdsprogram för vattenförvaltningen som i praktiken och i huvudsak reglerar reningsverkens bidrag till att haven ska uppnå god miljöstatus. De fem programmen är remitterade för samråd under samma tid.

Övergripande synpunkt

HaV:s bedömning av att åtgärdsbehoven i vattenförvaltningen är större än Sveriges beting för haven förutsätter för att vara rätt att alla undantag som vattenmyndigheterna är skyldiga att meddela också är beslutade, vilket är tveksamt. Svenskt Vatten tar upp frågan om undantag i vårt remissvar till vattenmyndigheterna. Vi bilägger svaret.

Det går inte att läsa ut av vattenmyndigheternas åtgärdsprogram och konsekvensutredning var och i vilken utsträckning åtgärder i jordbruket och mot utsläpp från enskilda avlopp eller från andra källor kompenserar reningsverkens successivt minskande och ibland redan ianspråktaga potential att rena mer fosfor från Sveriges växande befolkning.

Svenskt Vatten ifrågasätter vattenmyndigheternas konsekvensanalys av MKN och åtgärdsprogram. Den samlade kostnaden för åtgärder som även kommer havets miljö till del bedömer vi underskattas.

Avsnitt 4.5 Tillförsel av näringsämnen och organiskt material

Naturvårdsverket bör ha som åtgärd i åtgärdsprogrammet att verka för väsentligt skarpare utsläppskrav för fosfor i EU:s avloppsdirektiv.

Naturvårdsverket bör verka för skärpta utsläppskrav för fosfor i EU:s avloppsdirektiv, som är under revidering. De flesta reningsverken renar ofta effektivare än lagstiftningen kräver men ett skärpt reningskrav från dagens 80 % till 95 % skulle innebära att halvera de rättsligt accepterade utsläppen från huvuddelen av tätorterna runt Östersjön två gånger om (= minska med 75 %), eller ett halvera dessa jämfört med Helcoms rekommendation på 90 % rening. I EU-kommissionens nu pågående revideringsarbete är det endast Svenskt Vatten som ensam verkar för skärpta krav utan att regeringen, HaV och Naturvårdsverket gör detsamma. Det anser vi är beklagligt och anmärkningsvärt.

För att följa MKN ska trenden för tillförseln av kväve och fosfor från Sverige vara nedåtgående eller ska mängden understiga den maximalt tillåtna belastningen som är politiskt fastställd i BSAP. Enligt HaV ökar tyvärr Sveriges tillförsel av fosfor och kväve till Egentliga Östersjön och troligen också till Skagerrak samt av fosfor till Kattegatt.

Avsnitt 4.8 Koncentration och effekter av farliga ämnen

Behåll men förändra åtgärden ÅPH18 så att Naturvårdsverket ska ge fortsatt stöd för införandet av avancerad rening av mikroförroeningar (läkemedelsrening).

Konsekvensanalysen av åtgärden ÅPH51 att förbjuda utsläpp av skrubbevatten från fartyg bör ta med åtgärdens konsekvenser på land med att ta om hand det skrubbevatten som fartygen lagrat. Detta är ett farligt avfall som inte kan släppas till kommunala reningsverk.

HaV vill lyfta bort åtgärden ÅPH18 från det gällande åtgärdsprogrammet. Åtgärden syftar till att identifiera ämnen relevanta för havsmiljön i utgående vatten från avloppsreningsverk. HaV anser att åtgärden delvis genomförts genom regeringens uppdrag till Naturvårdsverkets om teknik för avancerad rening av mikroförroeningar samt till gjorda mätningar av organiska ämnen och slam vid nio reningsverk. HaV hänvisar också till vattenmyndigheternas åtgärdsprogram samt till arbete inom EU, Helcom och Ospar.

Miljömålsberedningen föreslår att stödet förlängs till 2030¹, vilket Svenskt Vatten instämmer med. Åtgärden ÅPH18 med stöd för avancerad rening bör kvarstå. En rad förutsättningar måste finnas på plats innan den kan strykas.

Även när ett lokalt behov inte går att identifiera för att avloppsutsläppet späds ut i en lokal vattenförekomst med tillräcklig volym eller vattenomsättning, kan det ändå finnas ett behov för havet av att åtgärda påverkan från många sådana utsläpp från land.

Metoderna är outvecklade för att koppla samman identifierade specifika ämnen eller grupper av mikroförroeningar med definierbara störningar på ekologin i en havsbassäng eller i en specifik söt- eller kustvattenrecipient, och i sin tur koppla de störande ämnena till val av teknik i ett enskilt reningsverk. Det finns ingen teknik som renar allt och utan kopplingar är det svårt att välja sådan teknik som medför att en MKN kan följas.

Frågan om möjligheterna att identifiera åtgärdsbehov och ställa krav på avancerad rening finns också med i arbetet med att revidera EU:s avloppsdirektiv.

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram bygger på att åtgärder kan genomdrivas och finansieras med stöd av miljöbalkens hänsynsregler. Det förutsätter att avancerad rening kan anses utgöra bästa möjliga teknik enligt 2 kap. 3 § miljöbalken. Till dess är införande och utveckling av sådan rening bidragsberoende. Vi påtalar detta även i vårt remissvar till vattenmyndigheterna vilkas förslag till åtgärdsprogram har otillräckliga uppströmsperspektiv. Vi bifogar vårt remissvar till vattenmyndigheterna.

Åtgärden ÅPH 51 innebär att begränsa sjöfartens utsläpp av farliga ämnen i skrubbevatten vilket Svenskt Vatten ser positivt på från ett marint perspektiv, men HaV och Transportstyrelsen måste utveckla konsekvensutredningen och räkna med kostnader för att ta hand om det fartygslagrade vattnet på land.

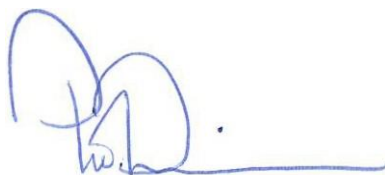
¹ Havet och människan (SOU 2020:83), avsnitt 15.9.6

Skrubbervattnet är ett förorenat farligt avfall som inte kan släppas till hamnstädernas kommunala reningsverk. Förutom att förorena slammet och försvåra ett kretslopp av näringsämnen skulle resterande föroreningar passera via reningsverket tillbaka ut i de hav eller vatten som skulle skyddas. Skrubbervattnet kan orsaka bildning av giftigt svavelväte i avloppsledningar, vilket blir ett arbetsmiljöproblem för VA-personal.

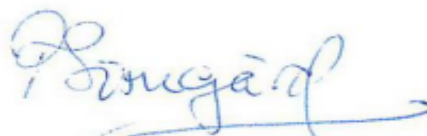
Avsnitt 5.5 Fördelningseffekter av de föreslagna åtgärderna

Åtgärdsprogrammets kostnader för Sveriges kommunala VA-organisationer (verksamhetsutövare) eller för staten kan påverkas påtagligt av införandet av avancerad rening av mikro-föroreningar. För vissa grupper i samhället kan VA-avgiften komma bli högre än FN:s rekommendation om en VA-avgift på max fem procent av hushållens disponibla inkomster².

Naturvårdsverkets stöd uppgick 2018 till 85 Mkr³, 2019 till 57 Mkr⁴ och 2020 till 18 Mkr⁵ och om lagkrav skulle ställas kostar införandet mångdubbla belopp för Sveriges hushåll. Det är troligt att kostnaderna för avancerad rening i Sverige kommer att landa på närmare 6 - 10 miljarder kronor för en utbyggnad av 50 - 100 reningsverk. Det betyder att kostnaden för avloppsrening kan mer än fördubblas. I vissa kommuner kan VA-avgiften komma att uppgå till över 10 000 - 15 000 kronor per familj och år.

Pär Dalhielm
VD
Svenskt Vatten AB

Peter Sörngård
Miljöexpert

²https://www.un.org/waterforlifedecade/pdf/human_right_to_water_and_sanitation_media_brief.pdf

³ [Naturvårdsverkets pressmeddelande 2018](#)

⁴ [Naturvårdsverkets pressmeddelande 2019](#)

⁵ [Naturvårdsverket pressmeddelande 2020](#)